

הרב יהודה הלוי עמיחי

הגעלת כלי מתכת

הצגת השאלה

בימינו גילו החוקרים שמולקולות האוכל גדולות ואינן נבלעות בתוך הכלי עצמו. על פי יסוד זה יש ת"ח שרוצים להגדיר שכל מה שחז"ל אסרו משום בליעה בכלים, הכוונה היא לא בליעה ממש אלא שיש רובד שומני על הכלי. לפי זה, אם ינקו את הסירים בחומרי ניקוי חדשים הממסים את השומנים שעל דפנות הסירים, אין כאן איסור או שאריות מאכל. לכן אם יבשלו בשוגג בסיר טרף רחוץ והוא בן יומו, או חתכו בשוגג מאכל חריף בסכין חלבית רחוצה, המאכל המבושל או הנחתך מותר באכילה.

א. פעפוע בקדשים

נראה ששאלה זו, אם יש בליעה בכלים או שהאיסור נמצא רק על השכבה החיצונית של הכלי שעליה נפל, מופיעה בגמרא (זבחים צו ע"ב):

בעא מיניה [רב יצחק בר יהודה מרמי בר חמא]: בישל במקצת כלי, טעון מריקה ושטיפה או אין טעון? א"ל: אינו טעון, מידי דהוה אהזאה. והא לא תנא הכי! א"ל: מסתברא כבגד, מה בגד אינו טעון כיבוס אלא מקום הדם, אף כלי אינו טעון מריקה ושטיפה אלא במקום בישול. א"ל: מי דמי? דם לא מפעפע, בישול מפעפע! ועוד, תניא: ...בישל במקצת הכלי - טעון מריקה ושטיפה כל הכלי, מה שאין כן בהזאה! א"ל. אי תניא תניא. וטעמא מאי? אמר קרא: ואם בכלי נחשת בושלה, ואפילו במקצת כלי.

רמי בר חמא סבר שאין צורך למרק ולשטוף את כל הכלי אלא את המקום שהיה בו הדם (או האיסור) בלבד, אבל רב יצחק הוכיח לו מברייתא שיש להכשיר את כל הכלי, והביא לכך ראיה מפסוק. אנו לומדים שיש מושג של פעפוע במתכת בכל המתכת כולה, וזו מסקנת התלמוד, וכן פסק הרמב"ם.¹ כאשר מרי בר חמא שאל את רב יצחק: 'טעמא מאי? ענה לו רב יצחק 'אמר קרא, ואם בכלי נחשת בושלה', התורה ציוותה שבכלי מתכות נאסר כל הכלי בגלל הפעפוע של האיסור. על שאלת רב יצחק במקרה שבישל במקצת הכלי אם צריך מריקה ושטיפה, הקשו התוספות (זבחים שם, ד"ה בישל):

תימה מאי קמבעיא ליה ומאי ס"ד דרב יצחק? אי כשמקצת כלי על האש שמבשל בו [חם] ושאר הכלי צונן קמבעיא ליה, אם כן מאי קאמר בישול מפעפע הא לא מפעפע בכוליה כלי? ואי בשכל הכלי חם פשיטא דמפעפע בכוליה ובעי מריקה

1. רמב"ם, הל' מעשה קורבנות פ"ח ה"ג.

ושטיפה. ואי קמבעיא ליה אי מפעפע בכוליה כלי או לא, אם כן בשאר איסורים נמי תיבעי ליה.

נראה להסביר כפי מסקנת התוספות שהדיון עוסק בשאלה אם יש פעפוע בכל הכלי, אלא ששאלתם הייתה מדוע רב יצחק שאל רק לגבי קדשים ולא בשאר איסורים. ואומנם הגמרא ממשיכה לדון בכך לעניין תרומה.

ב. תרומה

הגמרא בזבחים (שם) דנה אם גם בתרומה אנו אומרים שכל הכלי נאסר או לא, ואומרת הגמרא שבפסוק (ויקרא ו, כב) נאמר 'אכל אותה', משמע שרק בקדשים כל הכלי נאסר, אבל התורה מיעטה תרומה, ולכן תרומה שבישל במקצת הכלי - לא נאסר כל הכלי. על כך שתרומה לא צריכה מירוק ושטיפה שואלת הגמרא מבריייתא:

ותרומה לא בעיא שטיפה ומריקה? והתניא: קדרה שבישל בה בשר - לא יבשל בה חלב, ואם בישל - בנותן טעם, תרומה - לא יבשל בה חולין, ואם בישל - בנותן טעם! אמר אביי: לא צריכא אלא לדאמר מר: בישל במקצת כלי - טעון מריקה ושטיפה כל הכלי, הא תרומה - לא צריך אלא מקום בישול. רבא אמר: לא צריכא אלא לדאמר מר: במים - ולא בין, במים - ולא במזוג, הא אפי' בין ואפי' במזוג. רבה בר עולא אמר: לא צריכא אלא לדאמר מר: מריקה ושטיפה בצונן, הא אפי' בחמין. הניחא למ"ד: מריקה ושטיפה בצונן, אלא למ"ד: מריקה בחמין ושטיפה בצונן, מאי איכא למימר? שטיפה יתירתא.

רש"י הסביר את דעת אביי שברור שצריך הגעלה כל הכלי, וההבחנה בין תרומה לבין שאר קדשים היא לעניין מירוק ושטיפה: בתרומה, מלבד הגעלה, אין צורך במירוק ושטיפה, ובקדשים צריך גם מירוק ושטיפה. לפי רבא גם בתרומה כל הכלי נאסר, והמיעוט בתרומה עניינו הוא שהגעלה בכל הקדשים צריכה להיות במים, ואילו בתרומה אפשר להגעיל גם בין או בין מזוג. לפי רבה בר עולא ההבחנה בין תרומה לבין קדשים היא בשאלת המירוק והשטיפה. בקדשים צריך מלבד הגעלה גם מירוק ושטיפה בצונן, ואילו בתרומה מספיקה הגעלה בחמין בלבד, ללא מירוק ושטיפה. אם אנו מסבירים שמירוק הוא בחם, רק בקדשים צריך מלבד הגעלה גם שטיפה בקר, ואילו בתרומה אין צורך לשטוף בקר לאחר ההגעלה. לפי הסברו של רש"י כל האמוראים סוברים שגם בתרומה אנו צריכים להגעיל את כל הכלי, אלא שנחלקו אם צריך גם שטיפה חוזרת או די במים, אבל ברור לדעת רש"י שבתרומה יש צורך בהגעלת כל הכלי. לעומת שיטת רש"י כתב הרמב"ם (פ"ו מהל' תרומות הל' יט):

קדרה שבישל בה תרומה לא יבשל בה חולין, ואם בישל בנותן טעם, ואם שטף הקדרה במים או בין ה"ז מותר לבשל בה, בישל במקצת הכלי אין צריך לשטף את כולו אלא שוטף מקום הבישול בלבד.

והראב"ד משיג:

קדרה שבשל בה תרומה וכו' עד מקום הבשול בלבד - א"א הפליג ושטף שלא מצינו שטיפה אלא בצונן ודרך העברה וזה צריך הגעלה בחמין ואח"כ שטיפה בצונן משמעתא דזבחים פרק דם חטאת ודוקא קדרה של נחשת אבל של חרס אין לה תקנה.

לדברי הרמב"ם אין צורך להגעיל קערה שנתבשלה בה תרומה, ומספיקה שטיפה במים לפני שימוש חוזר. כמו כן אם השתמשו במקצת הסיר, אין צריך לשטוף אלא את מקום הבישול ולא את כל הסיר, והראב"ד חולק וסובר שדין התרומה כדין הקדשים שאנו פוסקים שיש להכשיר הכול בהגעלה ולאחר מכן שטיפה בצונן, ואם בישל מקצתה יש להגעיל כולה. המהר"י קורקוס (הובא גם ברדב"ז) הסביר שהרמב"ם לא פסק כדברי הסוגיה בזבחים, מכיוון שיש מקורות שעוסקים בשאריות תרומה, שכאשר כמותן קטנה מאוד - אין להן שם תרומה. הוא הדין גם לגבי הבלוע בסיר - אין עליו שם תרומה, ולכן מספיקה שטיפה בקר. לפי זה המחלוקת בין הראשונים היא רק לעניין תרומה שאיסורה נקבע לפי החשיבות שאדם נותן לה, ולכן שטיפה בלבד מועילה, אבל באיסורים אחרים גם הרמב"ם מסכים שיש צורך בהגעלה. כמו כן רק בתרומה אם נתבשל במקצת - אין צריך לשטוף את כל הכלי, משום שתרומה נמדדת באופן אחר, אבל בשאר הדברים אסור כל הכלי בגלל הפעפוע.

ג. שאר איסורים

הטור (יו"ד סי' קכא) כתב:

כתב הרשב"א כל כלי מתכות שחם מקצתו חם כולו לפיכך אפילו אם לא נשתמש בו איסור אלא במקצתו נאסר כולו, ודוקא לאיסור אבל לענין הכשירו לא עלה הכשרו עד שיכשיר כולו בין לענין הגעלה בין לענין ליבון עד כאן. ונ"ל דוקא כשנשתמש בכולו אבל אם יודע שלא נשתמש אלא במקצתו נכשר נמי מקצתו דכבולעו כך פולטו.

הטור הביא תחילה את דעת הרשב"א שאם השתמש במקצתו נאסר כולו, ולכן לענין הגעלה צריך להכשיר את כולו. הטור עצמו כתב שאם ידוע שלא נשתמש בכולו אלא במקצתו, אין צורך להכשיר את כולו. ה'בית יוסף' הבין שבפנינו מחלוקת אם צריך להכשיר את כל הכלי, והכריע כדעת הרשב"א, והוסיף שכך פסק גם הרא"ש. וכתב ה'בית יוסף' שכיוון ששני הראשונים הסכימו לכך שכל הכלי נאסר, יש להגעיל את כל הכלי בגלל הפעפוע. יש צורך להסביר את דברי הטור מדוע שלא יפסוק כדברי הגמרא בזבחים שבישל מקצתו - הכול נאסר. ה'פרישה' הסביר שאומנם אם נתבשל מקצתו אסור להשתמש בכולו, אבל כל זה עד שיכשיר את הכלי. אלא שעצם פעולת ההכשרה אינה צריכה להיות בכל הכלי, אלא במקום שהכלי קיבל את האיסור - שם יש להגעילו, ו'כבולעו כך פולטו', שההכשרה הולכת לפי האיסור. לפי הסבר זה גם הטור מסכים שיש פעפוע בכל הכלי, אלא שנחלקו מה היא הדרך להכשיר את הכלי - אם מספיק להכשיר באותו המקום או שצריך להכשיר את כולו.

ה'דרכי משה' כתב:

ובתרומת הדשן (סימן קל"ב) פסק כדעת בעל הטור והר"ן, ובאיסור והיתר כלל נ"ח (דין מג - מד, סא) פסק דלכתחלה יש להגעיל היד של מחבת וכל כדומה לזה, אמנם בדיעבד אין לחוש אם לא הגעיל רק הכלי עצמו דכבולעו כך פולטו. דלכתחלה טוב להגעילו דהרי נוגעים בה כל השנה בידיים מלוכלכות, ומיהו ע"י עירוי אף לכתחלה. עכ"ל. משמע שפוסק ג"כ כדעת הטור והר"ן, וראיתי רבים מקילין אפילו לכתחלה שלא להגעיל יד המחבת. וטוב להגעילה לכתחלה כדעת הארוך.

הרמ"א חוזר על דבריו גם ב'שלחן ערוך' (סי' קכא סעי' ו):

כלי מתכות, אף על פי שי"א שאם נשתמש בו איסור במקצתו נאסר כולו, משום דחם מקצתו חם כולו, אבל לענין הכשרו לא עלה לו הכשר עד שיכשיר כולו, בין לענין הגעלה בין לענין ליבון. הגה: ודוקא אם נשתמש בכולו, אבל אם ידוע שלא נשתמש רק בקצתו, כבולעו כך פולטו (טור).

אנו לומדים שהרמ"א אומנם חולק על ה'בית יוסף' וסובר שיש לפסוק כדעת הטור שלא אומרים בליעת מקצתו אוסרת כולו, ורק טוב להכשיר את כולו. ומניין למד הטור דבריו? הגר"א² מסביר שהרמ"א הכריע כדברי אב"י (זבחים שם, לפי פירוש הר"ן) שבתרומה ובשאר איסורים לא אומרים 'חם מקצתו חם כולו', ורק בקדשים אנו אומרים כן. כך כתב גם ה'שפת אמת' (זבחים שם):

וא"כ נראה דאע"ג דקאמר בישול מפעפע היינו דאיכא סברא להחמיר בזה טפי מבהזאה אבל מ"מ אין כדי לאסור בזו הפעפוע דהוי רק טעם קלוש ומשהו רק בקדשים כה"ג אוסר הכתוב.

אנו לומדים שלדעת הגר"א וה'שפת אמת' מסקנת הסוגיה שרק בקדשים אנו אומרים שהאיסור מפעפע בכל הכלי, אבל בשאר איסורים אין פעפוע בשאר כלי. הגר"א העיר שה'בית יוסף'³ הכריע כדעת הרשב"א שאכן מתפשט האיסור בכל הכלי, אבל ב'שלחן ערוך' אין ראייה ברורה מה דעתו בשאר האיסורים: האם מתפשט האיסור בכול או לא. ואדרבא, מביא הגר"א שבכף חלבית שהוכנסה לסיר אנו הולכים לפי גודל החלק של הכף שנכנסה לסיר ולא לפי גודל הכף כולה.⁴ מכאן מוכיח הגר"א שדעת ה'שלחן ערוך' היא לא כדבריו ב'בית יוסף', אלא גם הוא סבור כדעת הר"ן שבשאר איסורים לא מתפשט האיסור בכלי. כיסוד זה הביא גם ה'פרי חדש'.⁵

יש להעיר שראיית הגר"א וה'פרי חדש' היא מדין כף שנכנסת לסיר, שם ה'שלחן ערוך' פסק שאין להתחשב בכל גודל הכלי אלא בגודל הכלי שנכנס לסיר, אבל אלו מקרים שונים. בסימן קכא הדיון הוא במקרה שהכלי כולו חם, אלא שהשתמשו במקצת מהכלי,

2. ביאור הגר"א, לשו"ע יו"ד סי' קכא ס"ק יז.
3. בית יוסף, יו"ד סי' קכא.
4. שו"ע, יו"ד סי' צד סעי' א; שם, סי' צח סעי' ד.
5. פר"ח, סי' קכא ס"ק ג, ד.

ולכן האיסור מפעפע ממקום למקום, ומשום כך פסק ה'שלחן ערוך' שהכול נאסר. לעומת זאת, בסימן צד וסימן צח הדיון הוא במקרה שכף שהוכנסה לסיר, ולכן אין כאן דיון על כל גודל הכלי אלא על החלק שהוכנס לסיר, שאין כאן דין 'חם מקצתו'.⁶ דין 'חם מקצתו מפעפע בכולו' הוא הסוגיה בזבחים שדנה במקרה שבו נפלה טיפה על הכלי שכולו חם או מתבשל כולו, ולכן בדין זה פסק ה'שלחן ערוך' כדעת הרשב"א, כפי שכתב ב'בית יוסף', שהכלי כולו מפעפע. אומנם הרמ"א הביא את דעת הטור והר"ן ש'כבולעו כך פולטו', ולכן יכול להגעיל רק את המקום עצמו ששם הוא נאסר, אבל היסוד הוא שהאיסור מפעפע בכל הכלי, וזה כדברי הסוגיה הנ"ל בזבחים, וכפירושו של רש"י, ולא נחלקו אלא לגבי צורת ההגעלה - אם צריך להגעיל את כל הכלי (רשב"א, שו"ע) או שדי בהגעלת המקום עצמו (טור, רמ"א), וכשם שהאיסור התפשט כן, גם ההגעלה תתיר על ידי הכשרת המקום עצמו.

ד. בשר בחלב

הטור (יו"ד סי' צב) דן על בשר בחלב ועל 'חם מקצתו חם כולו':

[1] טיפת חלב שנפלה על הקדרה שאצל האש מבחוץ אפילו אם יש בתבשיל הקדרה ס' כנגדה אינו יכול לבטלה וא"כ הטיפה אוסרת הקדרה כל סביבותיה ונאסרה התבשיל שבה. [2] וכתב ה"ר מאיר מרוטנבורק שאם יש בתבשיל ס' פעמים ס' כנגד הטיפה מותר שהטיפה אינה אוסרת אלא עד ס' כנגדה ואם יש בתבשיל ס' כנגד אותם ס' מותר. [3] ובספר המצות כתב שאם נפלה כנגד התבשיל א"צ אלא ס' כנגד הטיפה שמפעפע לפנים והוא ליה כאילו נפלה בתבשיל ואם נפלה במקום הריקן והיא מפעפעת בדופן הקדרה עד סמוך לרוטב כ"כ שאין ששים כנגד הטיפה הרי נאסר אותו מקום הקדרה, ואם יערה התבשיל דרך מקום הקדרה שנאסר הרי יאסר התבשיל. וזה תקנתו שיניחנה כך ולא יגע בה עד שתצטנן. וכבר נהגו העולם לאסור כשנופלת על הדופן שלא כנגד הרוטב ודוקא כשנפל באותו צד שאינו כנגד האש אבל אם נפל כנגד האש מותר שהאש שורפו ומייבשו ודוקא בדבר מועט כגון טיפה אבל אם נפל הרבה אין להתיר אפי' אם נפל כנגד האש אלא אם כן כנגד הרוטב ועל ידי ששים. ורבינו יחיאל היה מתירה בשעת הדחק כגון בערב שבת אפי' שלא כנגד הרוטב אפילו שלא כנגד האש ע"י ס'.

דעה ראשונה בטור היא דעת הסמ"ג⁷ שהטיפה הטרופה את כל הכלי, ועל כן הכול נעשה נבלה, ואין ששים בסיר כנגד הסיר עצמו, ולכן הקדרה והתבשיל אסורים. הדעה השנייה היא דעת מהר"ם מרוטנברג שהטיפה שנפלה מבחוץ איננה מפעפעת בכל הכלי, שאם הייתה מפעפעת הייתה אוסרת את הכלי. אלא שהטיפה אוסרת עד ששים מהטיפה,

6. עי' פנים מאירות, ה"א סי' פג.

7. סמ"ג, לאוין סי' קמ-קמא.

ולכן אם יש בתבשיל שישים פעם שישים של הטיפה, הכול מתבטל בתבשיל וגם הכלי לא נאסר. את הראיה מהגמרא בזבחים שהטיפה מפעפעת בכל הכלי תירץ רבי שמשון⁸ שזה דין מיוחד בקדשים שכל הכלי נאסר, אבל בשאר איסורים נאסר רק שישים פעם הטיפה עצמה, ואם יש בתבשיל כנגד כמות זאת, הכול מותר. הדעה השלישית היא דעת סמ"ק הסובר שאם הטיפה נפלה כנגד התבשיל, הכול בטל בשישים של התבשיל, והסביר זאת ב'בית יוסף' לאור הספק בגמרא בזבחים אם יש פעפוע בכל הכלי או רק במקום הנפילה. לכן אם הטיפה מפעפעת בכל הכלי, הרי הטיפה בטלה בשישים שבסיר, ואם הטיפה אינה מפעפעת בכל הסיר, היא בטלה, כיוון שהטיפה מפעפעת ישר לתבשיל ובטלה בשישים של התבשיל.⁹ אבל אם נפל כנגד החלק הריקן של הסיר, כל הסיר (מלבד המקום שכנגד התבשיל) נאסר בגלל הפעפוע, ויש לחכות שהסיר יתקרר ואז יוכל לשפוך את התבשיל אף שהוא נוגע בדפנות הסיר.

ה'שלחן ערוך' (יו"ד סי' צב סעי' ה) פסק כדעה השלישית לעיל הסמ"ק:

טיפת חלב שנפלה על הקדירה שאצל האש מבחוץ, אם נפלה כנגד התבשיל אין צריך אלא ששים כנגד הטיפה שמפעפעת לפנים, והוי כאלו נפלה בתבשיל. ואם נפלה במקום הריקן, והיא מפעפעת בדופן הקדירה עד סמוך לרוטב כל כך שאין ס' כנגד הטיפה, הרי נאסר אותו מקום הקדירה, ואם יערה התבשיל דרך מקום הקדירה שנאסר, הרי יאסר התבשיל. וזה תקנתו, שיניחנה כך, ולא יגע בה עד שתצטנן.

אנו רואים שה'שלחן ערוך' הכריע כדעת הסמ"ק ולא קיבל את דעת המהר"ם מרוטנברג, שחילק בין קדשים שיש בהם פעפוע לשאר איסורים שאין בהם פעפוע. ברור ל'שלחן ערוך' שכאשר הטיפה נפלה כנגד התבשיל, הטיפה מפעפעת, אלא שנסתפק אם מפעפעת בכל הכלי או רק כנגד מקום הנפילה. גם הש"ך¹⁰ סובר שבמקרה שהנפילה הייתה כנגד התבשיל, הטיפה עוברת מצד לצד והסיר נאסר. לעומת זאת הט"ז¹¹ הבין את דברי הסמ"ק שאם הטיפה מתפשטת בתוך התבשיל, היא מתבטלת בתבשיל, ואם לא מתפשטת, משמע שכלל לא מתפשטת, א"כ הסיר לא נאסר, והביא שכן הכריע המהרש"ל¹² שהסיר במקרה כזה מותר, אלא שאסור להשתמש בסיר הזה כיוון שנפל עליו חלב. גם לדברי הט"ז אם נפלה טיפת חלב על הריקן, הוא מפעפע בכל הכלי. א"כ ברור שיש מושג כזה של פעפוע מעיקר הדין, ובזה הכול מסכימים, שלא כדעת המהר"ם

8. עי' בבית יוסף, סי' צב ד"ה וכתב הר"ם מרוטנברג.

9. עי' ב"י (סוף ד"ה ובספר המצוות), שהסביר את דברי הסמ"ק 'ואם אינה מפעפעת אז לא יאסר' דהיינו לומר אם אינה מפעפעת בכל הכלי אז לא יאסר משום דמסתמא 'דמפעפעת לפנים הוי כאילו נפלה בתבשיל'. ברור שיש פעפוע, השאלה היא רק אם בכל הסיר או רק במקום אחד.

10. ש"ך, לשו"ע יו"ד סי' צב ס"ק יט.

11. ט"ז, לשו"ע שם, ס"ק יז.

12. ים של שלמה, חולין גיד הנשה סי' לז.

מרוטנבורג הסובר שאין ללמוד מדין קדשים לדין איסור והיתר. אנו פוסקים שיש פעפוע בכלים, אלא שנחלקו מהי צורת הפעפוע.¹³ הגר"א¹⁴ תחילה הביא את הספק אם הטיפה מפעפעת בכל הכלי או לא, והוסיף שאם נפלה הטיפה ביבש, הרי שהיא מפעפעת. לאחר מכן (בליקוטי הגר"א) הביא את שיטתו שאין פעפוע כלל בשאר איסורים, אלא שקשה מדברי השלחן ערוך שפסק שיש פעפוע בכל הכלי.

ה. בדיקת טעם

נשאלת השאלה אם תועיל בדיקת טעם על מנת להכריע שאין טעם בסיר שבושל בו בשר לאחר רחיצה.

הש"ך¹⁵ כתב שיש אפשרות לסמוך על ישראל ומה שאין סומכים זה רק על גוי, אבל העט"ז כתב שאין סומכים היום על קפילא, ובוודאי לא על ישראל רגיל. גם לענין חריף שחתכו בסכין בשרית אין סומכים על טעם של ישראל. וכן כתב ב'כף החיים'¹⁶, ולא הקל אלא בהפסד מרובה. 'כף החיים'¹⁷ חזר וכתב שאין לסמוך על טעם אפילו של ישראל. ב'ערוך השלחן'¹⁸ הוסיף והביא עוד נימוקים הלכתיים להלכה שאין סומכים על טעימת ישראל בימינו.

יש לעיין: מדוע כאשר רב יצחק שאל את רמי בר חמא לענין הטעם בכלי קדשים, לא ענה שנעשה מעשה ונטעם סיר שבישלו בו במקצתו, ונראה אם הטעם מתפשט בכל הכלי? אלא שכל שאלת הטעם שייכת בדבר שאינו דיני, אבל כאשר אנו דנים ולומדים שבקדשים בישראל במקצת מתפשט בכולה, השאלה היא אם הדין כן גם בתרומה וגם בשאר איסורים, וא"כ לא שייך לאבחן את הטעם בכלים מדעיים, שהרי אין הבדל בבישול בין התפשטות טעם של קדשים, תרומה, שאר איסורים או בשר וחלב. הדיון הוא אם כן על הדין ופסיקתו ועד כמה טעם אוסר. ברור שטעימת אומן הרגיש לטעמים אפילו שהוא יהודי ג"כ לא מועילה לדבר שהוא דיון הלכתי ולא מועילה בשאלה מהי כמות האיסור שנפל לקערה. לפי יסוד זה נראה שגם בדיקות מדעיות אינן נכנסות לכלל השיקול ההלכתי, כיוון שכאשר אנו אומרים שטעם בקדשים אוסר ובתרומה לא, הרי זה מדין גזרת הכתוב 'כל כלי נחשת' ולא מצד הטעם הממשי. לכן אם על פי הלכה אנו מגיעים למסקנה שגם בשאר איסורים ובשר בחלב אנו משווים לדין קדשים, וכשם שבקדשים יש פעפוע בכלי, אין משמעות כלל מה המדע אומר, כיוון שהוא דן בשאלה מציאותית ואילו ההלכה דנה בדין התורה.

13. עי' מטה יהונתן סי' צב.

14. ביאור הגר"א, סי' צב ס"ק כו.

15. ש"ך, יו"ד סי' צו ס"ק ה; שם, סי' צח ס"ק ה.

16. כף החיים, סי' צח סוף אות יב בשם חו"ד בביאורים אות ב, ופרי העין סוף אות א.

17. שם, ס"ק יג.

18. ערוך השלחן, יו"ד סי' צח סעי' כה.

העולה לנו שבדיקת טעם במקרה של בליעה בכלים אינה מועילה, ואפילו בדיקה מדעית אינה מועילה, מכיוון שזה נלמד מפסוקים.

סיכום

א. לדעת רש"י והרשב"א מהסוגיה בזבחים עולה שיש פעפוע בכל הכלי (קדשים, תרומה, שאר איסורים ובשר וחלב), ולכן תמיד צריך הגעלה של כל הכלי על מנת להתיר את השימוש בו.¹⁹ אם בישלו בכלי זה - הכול נאסר, וכן נראה שפסק ה'שלחן ערוך'.²⁰

ב. דעת הטור והר"ן שאין צורך להגעיל את כל הכלי שנפל עליו איסור אלא במקום שנפל האיסור בלבד, אבל גם לשיטה זו יש פעפוע בכלי שנפל עליו איסור.

ג. יש פוסקים (גר"א, פר"ח ושפ"א) שסוברים שאין פעפוע בכל הכלי, ורק בקדשים הכלי נאסר, ואילו בשאר איסורים - לא נאסר כל הכלי. אבל גם הם מודים שהאיסור לא בגלל הדבוק בכלי אלא בגלל מה שפעפע בכלי.

ד. מכיוון שהאיסור הוא בגלל הפעפוע בכלים, אפילו אם בישלו בכלי נקי, הדבר אסור כשהוא בן יומו (מלבד לדיני תרומה לדעת הרמב"ם).

ה. אם יבשלו בשוגג בסיר טרף רחוף והוא בן יומו או חתכו מאכל חריף בסכין חלבית רחוצה בשוגג, המאכל המבושל או הנחתך אסור באכילה.

ו. בדיקה מדעית בנוגע לשאריות טעם בתוך הכלי אינה מועילה ואינה תקפה לגבי כשרות כלי מתכת.

19. שו"ע, יו"ד סי' קכא סעי' ה.

20. שם, סי' צב סעי' ה.